

УДК 801.73:[82-97:2-36]

ДИМИТРІЙ ТУПТАЛО І ПЕТРО СКАРГА КРИЗЬ ПРИЗМУ ЖИТТЯ САВИ ОСВЯЧЕНОГО

Дарія СИРОЇД

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Університетська, 1, Львів, Україна, 79000*

На основі спостережень над текстом Життя Сави Освяченого, що увійшло у «*Żywoty Świętych*» Петра Скарги і «Життя Святих» Дмитрія Туптала, зроблено спробу окреслити основні структурні, нарративні та інтерпретаційні тенденції кожного з агіографів.

Ключові слова: нарація, традиція, агіографія, інтерпретація, Життя Святих.

Імена Дмитрія Туптала і Петра Скарги доволі часто опиняються поруч, коли заходить мова про збірники Життів Святих. Агіографічна збірка П. Скарги була таки популярною [4] і добре відомою свт. Дмитрію ще з Чернігова [5], тому пошуки у «Четьях Мінеях» свт. Дмитрія впливів і запозичень із «Життів Святих» Петра Скарги закономірні. Чимало уваги цьому аспекту присвятив Теоктист Пачовський [10], а після нього Олександр Державін [5], по-різному визначаючи міру впливу, проте стверджуючи його безсумнівність. Зрозуміло й те, що «*Żywoty Świętych*» слугували не лише джерелом інформації для автора «Життів Святих». Риси подібності бачить О. Державін «у загальній структурі життів і в прийомах користування джерелами» [5, с. 100]. Легко погодитися з арх. Ігорем Ісиченком, що «Димитрій Туптало вчиться в Петра Скарги інтерпретаційної техніки, відповідної бароко, переймає досвід акомодатії агіографічних текстів до нової комунікативної ситуації» [8, с. 34]. Заслугою П. Скарги слушно вважають оновлення агіографічного жанру і пристосування його до потреб тогочасного читача [14].

Проте ракурс статті дозволяє не продовжувати спостережень щодо впливу ранішого агіографа на пізнішого, бо в центрі уваги життє Сави Освяченого, святого Східної Церкви, що вирівнює позиції кожного з агіографів. У цьому випадку свт. Дмитрій не мав жодної потреби враховувати текст Петра Скарги. Відтак погляд зосереджується на джерелах, житті тексту (чи текстів) у двох літературних традиціях, на їх позалітературних чинниках і нарративних особливостях кожного з оповідачів.

«Життя Святих»: партитура і виконання.

Історії «Життів Святих» Петра Скарги і Дмитрія Туптала мають багато спільного. Для кожного з них це було завдання: П. Скарга отримав його від

Франциска Сунієра у квітні 1577 року [15, с. 80], Д. Туптало – від Варлаама Ясинського і, як би це не звучало, – від усіх, хто намагався зрушити справу українського житійного компендіуму вже кілька десятиліть років перед ним. Обидва збірники мали багато перевидань і були шалено популярними серед читачів.

Згрубша подібним був і підхід до створення, як каже Андреа Чекерелі, «нової агіографії», що «була не лише письменством, але й рефлексією над письменством», коли автори збирали і вивіряли документи та встановлювали автентичність текстів [15, с. 38]. Обидва агіографи дбали про достовірність інформації, перевіряючи її у доступних історичних джерелах (Про Скаргу – [15, с. 51]).

Проте й відмінностей поміж ними вдалось, та й очевидним є те, що кожен з агіографів ставив перед собою свої завдання.

Збірка П. Скарги, як і Тупталова, складається з 4-х томів, кожен із яких має, відповідно 563+644+594+670 сторінок. Кожен з томів свт. Димитрія приблизно втричі грубший. Відтак, і кожен текст, поміщений у «Житіях Святих», відрізняється як за розміром, так і за способом викладу.

Петро Скарга опирається переважно на збірки Ліппомана і Сурія. Власне завдання, яке було поставлене перед ним – компендіум Сурія [15, с. 48–49; с. 80]. І попри те, що П. Скарга залучає інші доступні матеріали і вивіряє історичну обґрунтованість інформації, він часто не виходить поза загальновідомі і доступні матеріали, дбаючи насамперед про нову мовну і стилістичну форму [15, с. 50; 17, с. 43].

Список джерел Димитрія Туптала надзвичайно великий. Відомою серед дослідників є проблема можливої невідповідності вказаних і реальних джерел, що було зумовлено політичними обставинами, але й, почасти, певною літературною модою. Петро Скарга так само, опираючись здебільшого на Сурія, спеціально цього не декларує, натомість часто покликається на Симеона Метафраста, відомого вже на той час у латинському перекладі якраз через Сурія, бо ж «у ті часи до імені Метафраста ставилися з повагою» [15, с. 46].

Певна річ, що, маючи перед собою такий великий проект, Д. Туптало взував на своїх попередників. На думку О. Державіна, таким взірцем і «улюбленим джерелом», принаймні щодо перших двох томів, були «*Acta sanctorum*». Можна додати ще багато збірників, серед яких і «Великі Мінеї» Макарія. Проте Д. Туптало, дбаючи про максимальну повноту опрацювання доступних джерел, не оминав увагою і рукописних списків окремих житій чи розмаїтих збірників. А їх не бракувало, бо навіть та невелика частина рукописів, яка збереглася донині, засвідчує велику популярність в Україні житійної літератури у всі попередні століття, у XVI–XVII століття зокрема, тоді як у польській літературі, за словами А. Чекерелі, «житія святих були жанром, який не мав великого престижу... і який взагалі мало використовувався у Польщі XVI ст.» [15, с. 34].

П. Скарга відступає від принципу *dies natalis*, який пов'язував розповідь про святого з днем його пошанування, створюючи інше правило – одне житіє на

один день. Він не ставить перед собою завдання згадати всіх святих, але дбає про науку на кожен день, про що й сам каже у передмові [15, с. 55]. Отже, і перелік святих, про яких розповідає П. Скарга, не такий вже й великий. Його вибір зумовлений образом потенційного читача, для якого писав П. Скарга – польськомовного і усілякого стану [15, с. 53].

Д. Туптало навпаки дбає про те, щоб згадати кожнісінького святого у його день. Звичною ситуацією є те, коли на один день припадає кілька житій. Якщо святий менш популярний або ж, що часто безпосередньо пов'язане між собою, матеріалу про нього небагато, то йому агіограф присвячує пам'ять. Коли ж і геть мало інформації або ж є кілька днів у році, у які вшановується святий, то свт. Димитрій згадує про нього коротко «у кінці дня».

Приймаючи на себе образ агіографа, П. Скарга все одно залишається проповідником [15, с. 58]. Характерним для його стилю є те, що він перебиває розповідь численними вставками морального, екзегетичного чи полемічного характеру [15, с. 58]. Поміж агіографічними текстами розміщує ще «оброки духовні» і «моральні повчання». Дидактизм П. Скарги надто відчутний: кожен із епізодів супроводжується своєрідною конклюдією на зразок: «жодної шкоди не зазнав: так його Пан Бог винагородив за милосердя до брата» [19, с. 379] чи «так слухаються звірі святих, коли ті цілковито слухають Бога» [19, с. 382].

Дмитро Туптало, попри всю аналітичність свого підходу, не створює (можна думати, що свідомо) загального стилю для всіх текстів. У його житіях тією чи іншою мірою присутній автор (чи автори) попередніх розповідей про святого. Відтак, знаходимо і безпосереднє копіювання, і писання «від себе», і своєрідне барокове реферування доступних джерел. Позиція його відсторонена, він, стаючи поруч із читачем, пропонує подивуватися з «дивних Судів Божих» та сили людської віри. Наука, очевидно, передбачається, але вона подається емоційно, як співпереживання, не сформульована ані в раціональних повчаннях, ані в риторичних наголошуваннях.

Дбаючи, щоб нічим не згіршити і не вразити вухо цнотливого слухача, П. Скарга проводить своєрідну цензуру агіографічних текстів: різні моменти, які могли б викликати згіршення у читача чи стати причиною якогось незугарного домислу, упущено або певним чином «приретушовано». Цьому питанню присвячено цілий розділ у книзі Андреа Чекерелі [15, с. 143–167].

Позиція Димитрія цілковито протилежна. Бароковий агіограф не жаліє гострих переживань жаху, сорому, подиву для читача, який переходить через подекуди аж натуралістичні описи мук, знайомиться з неприкритим минулим святих грішників. Масштаби гріха і розкаяння вражають у Житті Марії Єгипетської (1 квітня). До житія ще одної «святої блудниці» Євдокії, де перехід від гріха до благочестя менш драматичний, свт. Димитрій додає цілий історичний екскурс стосовно ставлення до блудниць в античності – «щоб не було тому, хто читає і слухає, дивно і неймовірно те, що жінка, грішна і блудниця, настільки велике ... здобула багатство: серед еллінів, які істинного Бога не знали..., блудниці не лише не були безчесними, але їх шанували» [13, с. 39–40]. Свт. Димитрій наводить цілий перелік подібних прикладів з «давніх

історіографів». Можна також згадати низку житій юродивих, наприклад, Віталія Монаха (23 квітня), який навертав блудниць, або Житіє Якова Постника (4 березня), коли агіограф, опираючись на давні тексти, залишається осторонь, даючи можливість читачеві перейти всі глибини (а часом прірви) переживань. Тут агіографічний матеріал цілком відповідає бароковій контрастності, намаганню вразити читача, доходячи часом і до «барокової поетики жаху».

Житіє Сави Освяченого: джерела тексту

Житіє Сави Освяченого написав у VI ст. його учень – Кирило Скитопольський. Цей текст переписав у X ст. Симеон Метафраст до свого Менологіону, як і два інші Кирилові твори – житія Євтимія та Киріяка [18, с. 329–330]. Таким чином повне Житіє Сави існує у двох варіантах.

Перекладений церковнослов'янською мовою текст Кирила Скитопольського зберігся у кількох рукописах. Один із них, список XIII ст. з монастиря св. Сави, опублікував поруч із грецьким оригіналом І. Помяловський [11]. Збережені зразки, серед них рукопис XV ст. з фондів Інституту рукопису НБУ ім. В.І. Вернадського [3, с. 48–49] і рукопис XVI ст. зі збірки Антона Петрушевича [7], коротке проложне житіє зі Замоїського збірника 1-ої чверті XVI ст. [6], дають підставу говорити про певну популярність і самого святого, і твору про нього Кирила Скитопольського. Цікаво, що при суттєвому (більше, ніж у 10 разів) скороченні Житія Сави у Замоїському рукописі (12 сторінок), збережено детальний опис знайомства автора Житія, Кирила Скитопольського, зі святим Савою.

Текст, який подає Димитрій Туптало 5-го грудня, належить до цієї самої традиції. Свт. Димитрій посилається, щоправда, не лише на Кирила Скитопольського (монаха єрусалимського), але й на Метафраста, зазначаючи, що скорочення зроблене з обох [12, с. 93]. Проте Кирилів текст відчутний протягом усього Житія, включно з епізодом знайомства Кирила зі Савою, хоч і скороченого до одного речення: «І там же малого хлопця Кирила [що житіє це написав] побачив, учнем своїм нарик, пророкував же про нього, що чорноризцем має бути і лаври його мешканцем» [12, с. 133]. Порівняння змісту виказує як користування текстом Кирила, так і бажання це засвідчити, хоча вплив інших джерел (зокрема Метафраста) теж відчутний. Так, Димитрій подає дату, коли Сава пішов у монастир – 8 років, у П. Скарги – Сава на рік старший, а у тексті Кирила, принаймні у рукописі, який видав І. Помяловський, вік не вказано. На маргінесі зазначене ще одне джерело – Лимонар, за допомогою якого Туптало ідентифікує особу одного з учасників єретичного заклоту [12, с. 123].

У «Четьях Мінеях» Димитрія присутні й інші житія пера Кирила Скитопольського. Подібно атрибутований лише текст Житія Йоана Мовчальника (3 грудня). Пишучи про Євтимія Великого (20 січня), Д. Туптало опирався на Кирила (вже не «єрусалимського монаха», а лише «монаха»), а також на «Великі Четьї Мінеї» Макарія. А Житіє Теодосія Киновіарха (11 січня) Туптало писав лише за Метафрастом.

Посилання Петра Скарги подібне: – «pisany od Cyryla mnicha, sumowany od Metafrasta» [19, с. 378]. Опираючись на спостереження А. Чекерелі, можна стверджувати, що текст Кирила, який переробив Метафраст, потрапив у збірку через Сурія. Дослідник визначає тип тексту як компендіум [15, с. 279]. Цікавим є і той факт, що його не було у першому виданні 1579 року, а з'явився щойно у виданні 1585 р. [15, Порівн. Табл. II, 228]. Якщо переглянути «Порівняльну таблицю I (Конкордація між Сурієм і Скаргою)» [15, с. 202–229], то легко помітити, що з багатьох святих Східної Церкви, присутніх у Сурія, П. Скарга вибирає тільки декого, і серед них – Саву. При тому відсутні інші палестинські святі, наприклад, Теодосій Киновіярх та Євтимій Великий.

Про пошанування Сави Освяченого у Західній Церкві мало що відомо, попри те, що мощі святого були перенесені хрестоносцями першого хрестового походу (1096–1099) з Палестини до італійської Венеції, де покоїлися у церкві святого Антонія до 1965 року, поки, на прохання ченців Лаври святого Сави і з дозволу Папи Павла VI, не були повернені на своє місце [16; 20, с. 20]. Зате маємо свідчення популярності цього святого на землях, що входили до Речі Посполитої, збережені не лише у кириличних рукописах і стародруках, а й у настінних розписах (Каплиця Трьох Святих у Любліні, розпис поч. XV ст.: Сава Кападокійський зображений на західній стіні поруч з Пахомієм, Антонієм Великим, Макарієм Єгипетським, Спиридоном і Данилом Стовпником) та іконописі (наприклад, ікона Моління XV ст з с. Тилич [2]). Тобто, можна припустити, що входження Життя Сави у «Żywoty Świętych» було зумовлене пошануванням цього святого серед читачів, яким адресувалася праця, що може бути прикладом впливу східного (руського) християнства на західне (польське).

Те, що Петро Скарга опирався на Сурія, а через нього на Метафраста, достатньо переконливо засвідчує А. Чекерелі. Мабуть, поки що не зроблене зіставлення текстів Кирила і Метафраста увиразнило б картину впливів та запозичень. Проте тут, власне, цікавими є декларації авторів, а також те, що вони обирають з доступних їм текстів.

Нарація як інтерпретація

Отож, усі попередні зауваження щодо стилю і наративної манери обох агіографів помітно і у їхніх текстах про Саву Освяченого. Так само послідовно кожен із них відрізняється розміром. Яскраво проявляється «конклюдивний» стиль П. Скарги, тоді як Димитрій, незважаючи на скорочення, пише один із найбільших текстів своєї збірки. Інформативно текст Димитрія відповідає тексту Кирила Скитопольського у всіх вузлових моментах. Чимало історій Димитрій узагальнює, скорочує, залишаючи основне наświetлення. Наприклад, в епізоді, коли у Савиному монастирі піднявся бунт проти нього, Кирило подає детальний опис попередньої ситуації в монастирі, а також вказівку на одну з основних причин незадоволення монахів: Сава не хотів прийняти священничий сан, ані не дозволяв це зробити іншим, трактуючи бажання стати священником як честолюбство. Отже, Кирило каже, що бунтарі «тілесні помислами, за Писанням духа не мали», згадуючи при тому біблійні зради: «бо і серед апостолів був Юда,

і з Єлисеєм Гіозія, й Ісав від Ісака народився, і братом був Авелю Каїн» [11, с. 91]. Свт. Димитрій оминає ці попередні пояснення, вони з'являються у тексті пізніше і коротко. Він вводить читача у ситуацію через образи пшениці і куколю, терену і винограду, які властиві для Кирилового Житія Сави, проте не використовуються у цьому епізоді. З біблійних зрад Димитрій згадує дві: «і в лику апостолів один зрадник знайшовся, і у Єлисея учень був Гіозій» [12, с. 103].

Цікавий епізод, коли сарацини з поганими намірами хотіли залізти до печери святого, а він їм допоміг, подавши мотузку, чим налаштував їх доброзичливо до себе. На знак вдячності, сарацини принесли Саві почастунок: сири, фініки і, за Кирилом, сухі паляниці («посмагы соухы») [11, с. 71]. У грецькому тексті маємо сухий хліб («αρθος ξηρους») [11, с. 70], а в Д. Туптала «хліби» [9, арк. МН–зв.], [12, с. 101]. Звичайно, у цьому випадку важко щось стверджувати, бо невідомо, яким саме списком Кирилового Житія Сави міг користуватися свт. Димитрій, проте приклад ілюструє тенденцію легкої адаптації тексту для свого читача, що впливає з загальної стратегії Д. Туптала, на якій наголошує Джованна Броджі–Беркоф – комунікації з читачем і намагання певним чином до нього пристосуватися [1, с. 179].

Петро Скарга також деталізує розповідь окремими історіями – повчальними і символічними, як, скажімо, про яблуко в саду, яке сподобалося Саві і яке він розтоптав як свою спокусу (цей епізод чи то завдяки своїй символічності, чи через своє розміщення на початку Житія, наявний навіть у цілком коротких розповідях про Саву, наприклад, у Львівському Амфологоні 1616 року). Проте П. Скарга не має звички вдаватися у нюанси життєвих перепетій. Так, після повідомлення про народження Сави у Кападокійському селі Муталаска у побожних батьків, одразу ж пише про те, що Сава рано осиротів, випускаючи довгу історію про те, як батько, через свою службу, разом з матір'ю переїхав до Олександрії, залишивши Саву з родичами, як, вже монахом, Сава зустрівся з батьками і яким це було випробуванням для його покликання, про смерть батька, постриг матері, будівництво притулку для подорожніх за спадок Сави, який мати принесла до Єрусалима. Розповідаючи про прозріння Євтимія щодо Сави при їх першій розмові, Петро Скарга зразу ж зазначає, що воно збулося, і далі розповідає вже про Савине будівництво Лаври, встановлення правил і появу учнів та послідовників Сави. Певна річ, що П. Скарга не міг оминати розповідь про боротьбу з еретиками, включно з покаранням цариці неплідністю за підтримку северіанства [19, с. 380–381]. Серед повчальних історій, які П. Скарга доволіно переставляє місцями, є оповідання про навернення розбійників [19, с. 381], про зцілення лева і його службу Саві [19, с. 381] (тут П. Скарга посилається на Метафраста, що, власне, виказує те, що тексту Кирила він перед собою не мав) і про почастунок-науку для недбайливого учня, де у Кирила і Димитрія Сава варить боби, а у Скарги – горох [19, с. 382].

У кожному разі через текст життя преподобного Сави проступають силуети його переповідачів, подібні у своєму бажанні модернізувати розповідь і пристосувати її до потреб своїх сучасників. Проте кожен із них виростає зі своєї оповідної традиції, яка трималася на багатьох чинниках, активних протягом

століть, у кожного – свій характер, талант і своє розуміння, зрештою – свій читач, подібний і неподібний водночас.

Список використаної літератури

1. *Броджі-Беркоф Дж.* Дмитро Туптало, Митрополит Ростова [в:] Giovanna Brogi Berkoff, *Królestwo Słowian. Historiografia Renesansu i Baroku w krajach słowiańskich*, Izabelin, 1998, s. 180–196. / Джованна Броджі-Беркоф // Соболь В. Пам'ятна книга Дмитра Туптала. – Варшава, 2004. – С. 166–184.
2. *Гелитович М.* Ікони з церкви Кузьми і Дем'яна в Тиличі з колишнього музею Ставропігійського інституту у Львові / Марія Гелитович // ПРОСФОННМА : текст і контекст: зб. наук. праць [у надзаг.: Львівська медієвістика. – Вип. 4.] – Львів : Свічадо, 2013. – С. 187–202.
3. *Гнатенко Л.* Слов'янська кирилична рукописна книга XV ст. з фондів Інституту Рукопису Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського. Каталог / Людмила Гнатенко. – Київ, 2003. – 193 с.
4. *Гудзий Н.* Переводы «*Żywotów świętych*» Петра Скарги в юго-западной Руси. / Николай Гудзий – К., 1917. – 135 с.
5. *Державин А.* Четии-Минеи святителя Димитрия, митрополита Ростовского, как церковноисторический и литературный памятник / Александр Державин // Богословские труды. – 1976. – 181 с.
6. Житіє преподобного отця нашого Сави, наставника пустинного // Збірник слів святих отців і життя святих XVI ст. – Колекція рукописних книг та документів XIII–XX ст. Наукової бібліотеки Львівського національного університету імені Івана Франка. – Рук. 203.ІІІ. – С. 619–630 (непагіновані аркуші, нумерація сучасна).
7. Житіє Сави Освященного // Апокрифи і легенди з українських рукописів / Зібрав, упорядкував і пояснив др. Іван Франко. – Том V : Легенди про святих. Часть перша [Репринт видання 1910]. – Львів, 2006. – С. 214–239.
8. *Ісіченко І.*, арх. О. Петро Скарга і християнський схід: український вимір / Архієпископ Ігор Ісіченко // Слово і Час. – №9 (621), вересень. – 2012. – С. 29–35.
9. Книга житій святих ... На три м'сяці вторія: декемврій, іануарій і февруарій. – К., 1695.
10. *Пачовський Т.* «Книга Житій Святих» Дмира Тупталенка-Ростовського / Теоксист Пачовський // Дмитро Туптало у світі українського бароко / Львівська медієвістика. Вип. 1. – Львів, 2007. – С. 221–265.
11. *Помяловский И.В.* Житие св. Саввы Освященного, сост. св. Кириллом Скифопольским, в древнерусском переводе [парал. с греч. текстом] / Иван Помяловский. – СПб., 1890. – СXLV, 588. (ОЛДП 96).
12. *Туптало Д.* Житія Святих (Четїї Мінеї). Том IV : Грудень / Дмитро Туптало; пер. із ц.-сл. Д. Сироїд. – Львів : Свічадо, 2007. – 660 с.
13. *Туптало Дмитро.* Житія святих (Четїї Мінеї). – Том VII : Березень / Дмитро Туптало; пер. із ц.-сл. Д. Сироїд. – Львів : Свічадо, 2009. – 472 с.
14. *Borowski A.* Legenda jako «bestseller» / Andrzej Borowski // Dekada Literacka. – 1995. – №3 (105). – Режим доступу: www.dekadaliteracka.pl.
15. *Cecherelli A.* Od Suriusa do Skargi. Studium porównawcze o «*Żywotach świętych*» / Andrea Cecherelli [Nauka o literaturze polskiej za granicą. Pod redakcją naukową Aliny Nowickiej-Jeżowej. Tom VIII] / Przełożyła Monika Niewójt. – Warszawa : Świat Literacki, 2003. – 286 s.

16. The Miraculous Return of the Relics of St. Sava the Sanctified. Режим доступу: <http://full-of-grace-and-truth.blogspot.com/2011/10/miraculous-return-of-relics-of-st.html> (зчитано 23 липня 2013).

17. *Mrowcewicz K.* Skarga nad Skargą / Krzysztof Mrowcewicz // *Nauka*. – 2012. – №4. – S. 37–51.

18. *Schwarz E.* Kyrillos von Skythopolis / Eduard Schwarz – Leipzig : J.C. Hinrichs Verlag, 1939. – 415 S.

19. *Żywoty Świętych Starego i Nowego Zakonu na każdy dzień przez cały rok*. – Kraków : Wydawnictwo Księży Jezuitów, 1936. – Tom IV: październik – listopad – grudzień. – 670 s.

20. *The Sabaite Heritage in the Orthodox Church from the Fifth Century to the Present* / ed. by Joseph Patrich. – Peeters, 2001. – 463 p.

Стаття надійшла до редакції 04.04.2013

Прийнята до друку 26.04.2013

DYMISTRY TUPTALO AND PIOTR SKARGA THROUGH THE PRISM OF THE LIFE OF SAVA THE SANCTIFIED

Dariya SYROYID

*Ivan Franko National University of Lviv,
Universitets'ka str., Lviv, Ukraine, 79000*

On the base of observation of *Life of Sava the Sanctified* in *Żywoty Świętych* by Piotr Skarga and in *Lives of the Saints* by Dymistry Tupalo made an attempt to describe the main structural, narrative and interpretive trends of each of both hagiographers.

Key words: narration, tradition, hagiography, interpretation, Lives of the Saints.

ДИМИТРИЙ ТУПТАЛО И ПЁТР СКАРГА СКВОЗЬ ПРИЗМУ ЖИТИЯ САВВЫ ОСВЯЩЁННОГО

Дарія СЫРОИД

*Львовский национальный университет имени Ивана Франко,
Ул. Университетская, 1, Львов, Украина, 79000*

На основе наблюдений над текстом Жития Саввы Освящённого, вошедшего в «*Żywoty Świętych*» Петра Скарги и «Жития Святых» Димитрия Туптала, сделана попытка обозначить главные структурные, нарративные и интерпретационные тенденции каждого с агиографов.

Ключевые слова: наррация, традиция, агиография, интерпретация, Жития Святых.

